

PO CVIČENÍ SE BUDE CELÁ JEDNOTA FOTOGRAFOVAT

Sportovní gymnázium Dany a Emila Zátokových, Ostrava,
příspěvková organizace
Daniel Žemla ©2015
vedoucí práce: Mgr. Hana Breginová

Příběh fotografie -
Paměť a dějiny
před i za objekti-
vem

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, které jsem v práci využil, jsou v seznamu použité literatury.

V Ostravě 15. února 2015

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji všem níže uvedeným, kteří stáli při zrodu této práce: mé učitelce paní Mgr. Haně Breginové za cenné rady, nápady a především čas, který věnovala vedení této práce. Ing. Romanu Strakošovi za technickou podporu. Mgr. Tomáši Karkoszkovi, pracovníku Archivu města Ostravy, který mne naučil pohybovat se ve světě archiválií. Paní Miluši Kutáčové za poskytnutí archivních materiálů ze Sokola Stará Bělá. Děkuji občanům Výškovic a potomkům Sokolů z fotografie - Svatavě Nováčkové, Jaroslavě Jachanové, Zdeňku Kociánovi, Jarmile Žídkové, Zdence Kavalové, Marii Šumšalové, Marii Kudělkové, Šárce Vichnarové, Miroslavu Adámkovi, Radimu Adámkovi, Vlastimilu Adámkovi za to, že si našli na mne chvíli čas, prozkoumali fotografii, odhalili své předky a známé a podělili se se mnou o některé vzpomínky. Také děkuji Ivu Kosteckému z TJ Sokol Moravská Ostrava 1 za zodpovězené dotazy. Velké poděkování patří mé matce Renátě Žemlové za jazykovou úpravu textu. Děkuji všem, kteří mi zapůjčili fotografie ze svých rodinných archivů a výboru TJ Sokol Ostrava-Výškovice za zapůjčené zápisové knihy.

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. VZNIK SOKOLA V ČESKÝCH ZEMÍCH	7
3. SOKOL NA OSTRAVSKU	9
3.1. Společně ve Staré Bělé	9
3.2. Tělocvičná jednota sokol Výškovice	11
3.2.1. Od pobočky k osamostatnění	11
3.2.2. Radostná a aktivní 20. léta	13
3.2.3. Hektická 30. léta	14
3.2.4. Pochmurná 40. léta	15
4. PŘED A ZA OBJEKTIVEM	18
4.1. Sokolský kroj	20
4.2. Prapor Tělocvičné jednoty Sokol Výškovice	21
4.3. Schůzovní činnost	21
4.4. Tělocvičná činnost	23
4.5. Akademijní činnost	24
4.6. Výchovná činnost	24
4.7. Osobnosti TJ Sokol Výškovice	24
4.8. Rudol Goláb – fotograf	26
4.9. Obecenstvo	27
5. ZÁVĚR	29
PŘEHLED POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	30

*„My nejsme jen k tomu, aby se jiní na nás dívali a našim snahám
přizvukovali.*

*Zde musí časem veškeré obecenstvo střídavě na závodistiště vstoupit
a po jistá léta se na něm tužit.*

Neboť cizí síla a cizí cvik nikomu tu nepomáhá.“¹

(Dr. Miroslav Tyrš)

¹ Archiv města Ostravy (dále AMO), SÝKORA, Petr. *60 let tělovýchovy ve Staré Bělé*, sign. A 14282a. s.

1. ÚVOD

Listujíc fotkami v krabici po mojí prababičce, objevil jsem několik starých zažloutlých fotografií znázorňujících cvičení jednotlivců i skupin. Zeptal jsem se babičky, kdo je na nich zachycen, zdali se jedná o někoho z naší rodiny. Bylo mi řečeno, že několik mých předků aktivně působilo v místním Sokole. Od té chvíle mne toto téma zaujalo a začal jsem pátrat po vhodnějším snímku. Fotografií, kterou jsem si zvolil jako ústřední, jsem našel v rodinném archivu pana Zdeňka Kociána. Na snímku jsou mezi ostatními členy jeho tety Marie a Zdenka a dědeček Josef. I já mám na této fotografii svého předka. Je jím dědeček mé babičky, tedy můj prapradědeček, Josef Matěj. Rovněž další fotodokumentaci, která je v příloze jsem získal z osobních archivů několika výškovických občanů.

Nalezení vhodného snímku mi trvalo dost dlouho, ale ještě složitější to bylo v případě hledání informací. Ti, kteří jsou na snímku zobrazeni a jejichž jména se mi podařilo vypátrat, již bohužel nežijí. Jejich potomci se v době jejich života o Sokol příliš nezajímali, čehož nyní litovali. Kroniky Sokola Výškovice se nedochovaly. V jakém období se ztratily či byly odcizeny, nikdo neví. Podařilo se mi získat pouze tři zápisové knihy výboru jednoty, které zaznamenávají děj jednoty v letech 1919 – 1940. Dostaly se mi do rukou v dosti špatném stavu, neboť v loňském roce vyhořela místnost, kde se nacházely. Místy byl text rozmazaný nebo nečitelný v důsledku působení vlhkosti. Ale za tento materiál jsem byl rád. Mezi jeho listy jsem našel i pro mne cenné poklady, jako např. husí brko, kterým byl některý text psán, legitimace člena X. všesokolského sletu v Praze br. Karla Sýkory, plakát zvoucí k návštěvě divadelního představení v roce 1934, povolení ke stavbě šatny na hřišti z roku 1931, aj. K dispozici jsem měl rovněž přehled činnosti jednoty v uvedených letech v kronice “Tělovýchova ve Výškovících“, jehož autora se nepodařilo zjistit.

Pátral jsem proto po informacích v Archivu města Ostravy, ale pro zásadní zdroje jsem musel cestovat do Slezského zemského archivu v Opavě (stanovy, ohlašování akcí, korespondence). Bohatý archivní materiál má jednota Sokola ve Staré Bělé, které byl zpočátku výškovický Sokol podřízen, ale zde jsem konkrétní informace o působení výškovických občanů nenalezl.

Proto, abych mohl odhalit osoby zobrazené na fotografii, oslovil jsem rodinné příslušníky, ti zase své známé, u nichž předpokládali, že jejich předkové v Sokole byli. Vzbudil jsem u nich o tuto problematiku velký zájem a ústřední fotografie kolovala po naší obci.

Za cíl práce jsem si stanovil, že zjistím, kdy byla jednota Sokola ve Výškovicích založena, kdo byli jeho zakladatelé, jak vypadala spolková činnost od jejího vzniku až do konce 40. let 20. st. Jako dílčí cíl jsem si stanovil, že se pokusím za pomoci pamětníků odhalit jména členů jednoty, kteří jsou vyobrazeni na snímku, a zjistit něco o fotografovi.

2. VZNIK SOKOLA V ČESKÝCH ZEMÍCH

Ve 2. polovině 19. století byly české země stále součástí Rakouské říše. Území celého Rakouského císařství bylo spravováno centrálně z Vídně, pokračoval proces germanizace vedený Alexandrem Bachem, úřední řečí byla němčina. Snahy českých předních vlastenců o získání větších práv českému národu v r. 1848 nepřinesly kýžený výsledek. Naopak byla posílena cenzura tisku, čeští vlastenci byli sledováni tajnou policií, nebyla povolována shromáždění většího počtu lidí, c. a k. úřady si dávaly na čas při vyřizování povolení o zakládání českých spolků. Lidé však nabyli sebevědomí a začali se hlásit o svá národní a sociální práva. Začátkem 60. let vznikl pěvecký spolek Hlahol a literární Svatobor.²

Nechyběl ani zájem o tělesné aktivity a vznikla myšlenka vytvoření tělovýchovné organizace. Podobně jako v sousedním Německu, kde se počátkem 19. století šířilo učení tzv. turnérského tělocviku, nechtěl ani český národ zůstat pozadu. Iniciativu přebrali dr. Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner, kteří spolu s českými vlastenci ustanovili 16. února 1862 Tělocvičnou jednotu pražskou, později známou pod názvem „SOKOL“. Byla to jedna z prvních založených sportovních organizací ve střední Evropě.³ „Jednota má ve znaku sokola, heslo „Tužme se!“ a je zaveden pozdrav „Nazdar!“.“⁴ Účelem spolku bylo povznést tělesnou a mravní sílu českého národa.⁵ Od samého vzniku byl Sokol spíše politickým hnutím, který národ povzbuzoval proti národnostnímu útlaču fyzickou vytrvalostí – pohybem. Kroj s červenou košilí vzbuzoval obdiv a lásku k vlasti. Sympatické bylo pro členy Sokola tykání a vzájemné oslovování „bratře“. Podmínkami členství v Sokole byly, že jedinec musel být Slovan (muž i žena), ve věku nejméně 18 let, mravně bezúhonný a sám se musel do jednoty přihlásit.⁶

Tyršova tělocvičná soustava vycházela z kombinace německého turnérského tělocviku, švédské gymnastiky a francouzského tělovýchovného systému. Podstatou německého tělocviku byla statická náradí (cvičení na hrazdě, bradlech a koni s madly), byl kladen důraz na přesnost a rozvoj síly. Švédský systém zdůrazňoval uvolněnost, rytmičnost a plynulost cvičení a zařadil nové náradí (švédská bedna, lavičky, žebřiny). Francouzský systém doporučoval

² KOZÁKOVÁ, Zlata. *Česká Obec Sokolská, Založení Sokola* [online]. c 2007. Dostupné z <<http://www.sokol.eu/zalozeni-sokola-DBAE>>.

³ ŽIŽKA, Jiří. *Dějiny a současnost Sokola*. Praha: Česká obec sokolská, 2005. s. 7. ISBN 80-86402-14-2.

⁴ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *Kronika: Tělovýchova ve Výškovicích*. nestránkováno.

⁵ Zemský archiv Opava (dále ZAO), f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Tělocvičná jednoty „Sokol“ z let 1903 - 1926, *Stanovy Tělocvičné jednoty SOKOL ve Staré Bělé a na Moravě*, sign. 424, k. č. 1001.

⁶ Tamtéž.

cvičení v přírodě (běh, skoky, zdolávání přirozených překážek, lezení, házení atd.).⁷ Tyrš ve své tělocvičné jednotě uplatnil prostná a nářadový tělocvik a propagoval další sportovní aktivity jako plavání, šerm, šplh aj. Sokolské výlety zase daly základ dnešní turistice.⁸ Tyršova zásluha spočívala v tom, že dokázal vytvořit tělovýchovnou organizaci a postavil ji do služeb národa.⁹

S šířícím se vlivem pražského Sokola, se jeho působnost nejprve rozšířila do okolí Prahy, kde vznikly další tělovýchovné jednoty, s odstupem času se tento trend sokolství dostal na Moravu a objevil se i na Ostravsku. Síla sokolské myšlenky, podporována společenským vývojem, vyrostla v národní ideu. „*Např. v roce 1884 bylo již ustaveno 113 jednot. Celkový počet členů byl 15 572, z toho cvičících přibližně 3 000 a 333 cvičitelů. Zpočátku byla poměrně velká převaha necvičících členů a tak se vedly obtížné rozpravy o účelu spolku. Byly rozpory mezi tzv. parádníky (necvičícími) a cvičiteli.*“¹⁰

K celkovému uvolnění atmosféry ve společnosti došlo po prohrané válce Rakouska s Pruskem (1866), kdy se zhroutil absolutistický režim, a nastala hospodářská krize.¹¹ Sokolstvo v čele s Tyršem se podílelo na demonstracích proti vídeňskému centralizmu za státní samostatnost. V těchto letech se zvýšil počet členstva v Sokole. Aby přetrvávající politické boje, které do jisté míry rozdělovaly českou společnost, neohrozily dění v Sokole, usilovali jeho představitelé o sjednocení tělocvičných jednot a vytvoření ústředí České obce sokolské (dále ČOS). Podporou této myšlenky bylo uspořádání I. sletu 18. června 1882 na Střeleckém ostrově v Praze. Stanovy ČOS byly schváleny v roce 1889 a ve stejném roce se konal ustavující sjezd. Pro společnou organizaci všech 40 žup byl zvolen název „OBEC“. Na Moravě byla ustavena r. 1892 Moravskoslezská obec sokolská, která se skládala z 5 žup. V r. 1904 se spojily české a moravsko-slezské župy v jednotnou Českou obec sokolskou.¹²

⁷ ŽIŽKA, Jiří. *Dějiny a současnost Sokola*. Praha: Česká obec sokolská, 2005. s. 6. ISBN 80-86402-14-2.

⁸ KOSTECKÝ, Ivo. *T. J. Sokol Moravská Ostrava I* [online]. c2013 [cit. 27. ledna 2014]. Dostupné z <<http://www.sokol-ostrava.cz/cs/historie.html>>.

⁹ ŽIŽKA, Jiří. *Dějiny a současnost Sokola*. Praha: Česká obec sokolská, 2005. s. 8. ISBN 80-86402-14-2.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ ŽIŽKA, Jiří. *Dějiny a současnost Sokola*. Praha: Česká obec sokolská, 2005. s. 9. ISBN 80-86402-14-2.

¹² ŽIŽKA, Jiří. *Dějiny a současnost Sokola*. Praha: Česká obec sokolská, 2005. s. 10. ISBN 80-86402-14-2.

3. SOKOL NA OSTRAVSKU

Ideály Sokolství se po vzoru Tělocvičné jednoty pražské rychle šířily napříč českými zeměmi a daly tak základy vzniku jednot v dalších městech a vesnicích. Založit tělocvičnou jednotu nebylo snadné a iniciátoři se potýkali s řadou problémů. Především šlo o to najít vhodný objekt, kde by mohla být tělocvičná činnost provozována. Útočiště hledali převážně v hostincích, které měly k dispozici velký taneční sál. Mimo prostná cvičení se cvičilo na gymnastickém nářadí – bradla, kůň, kruhy – cvičením na nich podlaha sálu trpěla, a majitel než by ji stále opravoval, raději oželel příjem z nájmu. A tak se často Sokoli museli stěhovat z místa na místo. Potřebná byla taktéž místnost pro schůzování a knihovnu. Zcela zásadní byla otázka cvičitelů, kteří by se cvičenců ujali a vedli je. I přes tyto potíže se dařilo na Ostravsku jednoty zakládat. První jednotka vznikla v Moravské Ostravě roku 1891 a dala podnět pro další šíření sokolských myšlenek v blízkém okolí Ostravy. Postupně byly založeny jednoty v Porubě a Vítkovicích (1894), Přívoze a Michálkovicích (1898), Kunčičkách (1900), Polské Ostravě a Zábřehu (1901), Mariánských Horách, Heřmanicích a Hrabůvce (1902), Staré Bělé (1903), Radvanicích a Klimkovicích (1904), Hrušově a Hrabové (1908) a Svinově (1910).¹³

Organizačně byly tyto jednoty řízeny župami. Ty organizovaly společné akce, propagovaly a šířily sokolské ideály po celém kraji.¹⁴ Východní moravská župa sokolská, do níž náležely kromě jednot v Moravské Ostravě a Vítkovicích také jednoty Brušperk, Frýdek, Místek, Opava, Orlová, Paskov a mnoho dalších později vzniklých, byla po náročných vyjednáváních s c. a k. úřady ustanovena 2. října 1897. Na severní Moravě dále zastřešovala jednoty (včetně Staré Bělé, Výškovic, Krmelína, Proskovic, a dalších) Moravskoslezská župa.

3.1. SPOLEČNĚ VE STARÉ BĚLÉ

S myšlenkou založit jednotu ve Staré Bělé přišli starobělští mladí muži na přelomu 19. a 20. století. „*Leč nebylo schopného člověka, jenž by tuto myšlenku uvedl ve skutek. Neboť tehdejší doba žádala muže staršího a požívajícího autority. Jen tomu podařilo by se něco podobného s úspěchem podniknouti. A ti mladí nadšenci si už předem mohli býti jisti, že sklídí ostudu.*“¹⁵ Přívrženci Sokola se inspirovali na jiných sokolských podnicích a především

¹³ KOSTECKÝ, Ivo. T. J. Sokol Moravská Ostrava I [online]. c2013 [cit. 27. ledna 2014]. Dostupné z <<http://www.sokol-ostrava.cz/cs/historie.html>>.

¹⁴ KOSTECKÝ, Ivo. Sokolská župa Moravskoslezská [online]. c2014 [cit. 10. dubna 2014]. Dostupné z <<http://www.msžupa.cz/>>.

¹⁵ Archiv Tělovýchovné jednoty Stará Bělá, ANDRÝSEK, Adolf. SÝKORA, Petr. Pamětní kniha: Kronika tělocvičné jednoty „Sokol“ Stará Bělá I. díl.

na Moravsko-slezském sletu konaném v Ostravě ve dnech 7. a 8. září 1902. Hlavními propagátory byli Jan Lednický, Josef Berger, Josef Holář a Alfons Holář. Podporu pro založení získali u učitele Otakara Kleina a rolníka Ladislava Březiny, informace o založení jim poskytovali bratři z paskovské jednoty. Bylo nutné sehnat finanční prostředky, prostory pro cvičení a počkat na schválení stanov c. a k. místodržitelstvím. 25. ledna 1903 se konala ustavující valná hromada Tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Staré Bělé, které se účastnili také příznivci z okolních vesnic – Krmelína, Proskovic, Výškovice a Nové Bělé. Byl zvolen výbor a ihned bylo zapsáno 25 činných a 8 přispívajících členů, občanů vesnic, které byly přiřazeny ke Staré Bělé. Z Výškovice ve Staré Bělé aktivně cvičili např. Bedřich Adámek, Josef Husar a Josef Matěj.

Účelem spolku, jak vyplývalo ze stanov, bylo „*povznesení tělesných a mravních sil v lidu českém*“.¹⁶ Účelu toho se spolek domáhá:

- a) pěstováním cvičení tělesných všeho druhu,
- b) pořádáním veřejných cvičení, závodů a slavností nepolitických,
- c) vyučováním mládeže tělocviku,
- d) pořádáním výletů a zábav,
- e) přednáškami, rozpravami a spisy o záležitostech účelu spolku se týkajících a šířením znalosti tělocviku vůbec,
- f) podporou záslužných podniků národních,
- g) styky s jinými spolky tělocvičnými a sdružením se s nimi ve svazek župní,
- h) zřízením knihovny,
- i) užitím všech prostředků zákonitých, jimiž by účelu spolkovému prospěti se mohlo.¹⁷

V duchu sokolských stanov provozovali starobělští Sokoli svoji tělocvičnou činnost. Cvičili v sále hostince pana Máchy, pořádali veřejná cvičení, zábavy, hráli divadlo, vedli proslovy, pořádali přednášky a věnovali se sborovému zpěvu. Postupně zakoupili tělocvičné nářadí, vybavili knihovnu a divadelní šatnu. Protože si jednota vedla finančně dobře, začala pomýšlet na stavbu vlastní tělocvičny.¹⁸

¹⁶ ZAO, f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Tělocvičná jednota „Sokol“ z let 1903 - 1926, *Stanovy Tělocvičné jednoty SOKOL ve Staré Bělé a na Moravě*, sign. 424, k. č. 1001.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Stará Bělá, SÝKORA, Petr. *Památník Tělocvičné jednoty „Sokol“ ve Staré Bělé vydaný u příležitosti otevření sokolovny*. Příbor, 1923. s. 40.

Obyvatelé z okolních vesnic, kteří v prvních letech cvičili ve Staré Bělé, postupně zakládali sokolské jednoty ve svých obcích: Krmelín (1911), Nová Bělá a Proskovice (1912), Výškovice napřed pobočku (1919), potom samostatnou jednotu (1923).¹⁹

Rozvíjející se tělovýchovnou činnost přerušila na několik let 1. světová válka. Na její bojiště byli odvedeni muži, z nichž mnozí se již domů nevrátili. (viz foto 15)

3.2. TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL VÝŠKOVICE

Postupnému rozšiřování Sokolství nebyly vždy a všude připraveny ty nejlepší podmínky. Podobně tomu bylo okolo roku 1910 i ve Výškovících. Obec byla jedna z nejmenších u Ostravy a velká část místního obyvatelstva byla zaměstnána v ostravských závodech, dolech a hlavně ve Vítkovických železárnách, kde se pracovalo ve dvanáctihodinových směnách. Ve volných chvílích, hlavně o nedělích a svátcích, účastnili se výškovičtí tělocvičných akcí v sousedních tělocvičných jednotách ve Staré Bělé a v Zábřehu nad Odrou. Touhu po vlastní tělocvičné jednotě přerušila první světová válka v letech 1914 – 1918. Po skončení války a založení Československé republiky byla uzákoněna osmihodinová pracovní doba. Získané čtyři hodiny tak mohli lidé využít pro své aktivity, mezi které patřila i spolková činnost.²⁰

Dle sčítání lidu z roku 1920 čítala obec 79 čísel domů, v nichž žilo 568 obyvatel, z toho bylo 270 mužů a 298 žen.²¹ Kronika obce Výškovice charakterizuje „obyvatele Výškovice jako národně uvědomělé a činné Čechy, kteří se vyznamenávají veselou a bodrou povahou“.²²

3.2.1. Od pobočky k osamostatnění

Za účasti 23 přítomných se konala 25. prosince 1919 ustavující schůze tělocvičné jednoty Sokol Výškovice v hostinci pana Štýbra. (viz foto 5) Toto shromáždění svolal bratr Bedřich Adámek, který uvítal přítomné a poukázal na důležitosti sokolské výchovy „v naší vesničce“, načež proběhlo hlasování o volbě zapisovatele valné schůze. Tím byl zvolen Josef Husar. Jednota Sokol Výškovice se stala pobočkou jednoty Sokola Stará Bělá, a proto také převzala její stanovy. Proběhla krátká rozprava o způsobu volby činovníků a výboru a bylo

¹⁹ AMO, SÝKORA, Petr. *60 let tělovýchovy ve Staré Bělé*, sign. A 14282a.

²⁰ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *Kronika: Tělovýchova ve Výškovících*. nestránkováno.

²¹ AMO, digitální badatelna, *Kronika a paměti obce Výškovice od roku 1923 popisuje řídící učitel Josef Král*.

²² Tamtéž.

rozhodnuto o tom, že na první valné schůzi se bude volit aklamací²³, v příštích letech pak proběhne volba tajná. Funkční období výboru bylo jednoleté.²⁴

Starostou byl navržen a jednohlasně zvolen Bedřich Adámek. Místostarostou se stal můj prapradědeček Josef Matěj a náčelníkem Josef Husar (všichni členové, kteří dosud cvičili v jednotě Stará Bělá). Všichni volbu přijali. Do správního výboru byli zvoleni bratři: František Matěj (č. 61)²⁵, Adolf Adámek, Josef Janečka, Jindřich Jakubek, Eduard Podešva, Alois Prchala. Náhradníky se stali: Josef Nováček, Petr Husar, Emanuel Mandrla a Vojtěch Adámek. Příspěvky byly stanoveny ve výši 20 h pro členy činné a 40 h pro členy přispívající. Za revizory účtu byli vybráni Jan Štýber a František Matěj.

Na závěr proběhla volná diskuze, v níž za zmínku stojí návrh bratra Josefa Matěje, „aby se každý přistupující člen zavázal, že bude nejméně 3 roky členem“²⁶, což bylo všemi jednohlasně zamítnuto s tím, „že by to byl teror“²⁷. Dále bratr František Matěj navrhl, pozvat ze Zábřehu bratra Pavla ke cvičení zpěvu a někteří bratři vyslovili přání, aby se občas scházeli k tzv. debatním večírkům.²⁸

Téhož dne se již konala 1. výborová schůze, které se účastnili členové výboru a neprodleně přikročili k jednání. Nejprve byla provedena volba činovníků, jimiž byli navrženi a následně zvoleni bratři: Josef Janečka – zapisovatel, Adolf Adámek – jednatel, František Matěj z č. 61 – pokladník, Josef Husar – vzdělavatel, Petr Husar – hospodář.

V diskuzi bylo dále ujednáno, že se musí co nejdříve začít s akademijní činností, tzn., aby byly pořádány zábavy a divadla, z jejichž konání by byl získán kapitál na zakoupení nutně potřebného cvičebního náradí. Byl zmíněn převod časopisu „Nový lid“ z br. Jana Štýbra na jednotu Sokol a bylo doporučeno, aby býval bratřím rozdáván při cvičení, nebo aby byl některým bratrem z dorostu roznášen.

Velmi důležité bylo najít pro cvičení vhodný objekt. Tím se stal pro výškovické Sokoly hostinec pana Jana Štýbra, člena Sokola, bydlícího na č. 57. S ním byla 29. února 1920 uzavřena nájemní smlouva o pronájmu velkého sálu jako cvičební místnosti a jedné menší

²³ Zjevný a veřejný projev souhlasu (nejčastěji zvednutím ruky při volbě nebo hlasování).

²⁴ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *Kronika: Tělovýchova ve Výškovících*. nestránkováno.

²⁵ Pro rozlišení shodného příjmení a křestního jména bylo použito číslo domu, v němž dotyčný bydlel.

²⁶ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 1. Zápisová kniha z let 1919 – 1927*. nestránkováno.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

místnosti, která měla sloužit spolkové činnosti a rovněž ke čtení. Byly stanoveny podmínky pronájmu na dobu 2 let počínaje 1. březnem 1920 za 120 korun ročně. Spotřební osvětlení nutné ke cvičení měl dodávat br. Jan Štýber za náhradu 40 korun za 1 h. Vytápění místností si měl spolek zajistit sám. Ovšem při zábavách a divadelních představeních měl sál vytápět hostinský. Za čistotu a pořádek měl zodpovídat br. Jan Štýber. Jednota si vymínila půlroční výpověď před uplynutím lhůty nájmu a také to, aby každé použití sálu jinými korporacemi nebo osobami bylo konáno se srozuměním Sokola. Za Sokol podepsali smlouvu starosta, jednatel a náčelník, za protější stranu hostinský br. Jan Štýber.²⁹

3.2.2. Radostná a aktivní 20. léta

Již v roce 1920 se objevil návrh na osamostatnění jednoty.³⁰ K tomu ale došlo až v roce 1923. Mimořádná valná hromada se za tímto účelem konala 18. 2. 1923 za přítomnosti 27 členů. Byly upraveny stávající stanovy a zvolen výbor.

Jednota v té době čítala 46 členů – 39 mužů a 7 žen. Výbor pravidelně zasedal, byly konány členské schůze a jednou ročně řádná valná hromada. Jednota cvičila a pořádala letní divadelní představení na letním cvičišti v „Rybníčku“, které si pronajala od rolníka Eduarda Štýbra. Na úpravách letního cvičiště si každý člen musel odpracovat 10 hodin, jinak zaplatil pokutu 1,50 Kč/neodpracovanou hodinu. Toto cvičiště pronajímala i jiným spolkům.

Bylo zakoupeno potřebné cvičební nářadí, organizovaly se vycházky a výlety do okolních vesnic, pořádala se divadelní představení (např. „Vojnarka“, „Černohorci“, „Maryša“, „Venoušek a Stázička“), loutková divadla, 1x ročně veřejné cvičení, aj. Odebírala sokolské tiskoviny (např. Věstník župní, Věstník ČOS, Sokolice, Skřivánek, aj.) i jiné časopisy (např. Nový lid, Svědomí českých dějin, Realistický obzor), pořizovala knihy do sokolské knihovny. (viz foto 10) Postavila jeviště v hostinci pana Štýbra.

Jednota se účastnila veřejných cvičení a dalších akcí jiných sokolských jednot. Tak např. dne 5. 8. 1923 se výškovičtí Sokoli v hojném počtu dostavili na slavnostní otevření sokolovny bývalé mateřské jednoty ve Staré Bělé. Na programu byl slavnostní průvod od školy v Nové Bělé k nové sokolovně, která byla slavnostním způsobem odevzdána ke svému účelu. Následoval koncert, květinová slavnost, společný oběd a odpolední průvod na zahradu k dožínkové slavnosti, den uzavřela lidová veselice. (viz foto 7, 8)

²⁹ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – I. Zápisová kniha z let 1919 – 1927*. nestránkováno.

³⁰ Tamtéž.

3.2.3. Hektická 30. léta

Na začátku 30. let měla jednota 65 členů z toho 47 mužů a 18 žen. Významným zlepšením cvičebních podmínek bylo získání vlastního cvičiště na „Malém rybníku“ v rámci parcelace místních arcibiskupských luk. Hřiště zaměstnávalo členy po dlouhá léta. V jejich průběhu bylo upravováno k obrazu Sokolů – bylo oploceno, byly zasazeny stromy a okrasné keře, postaveny záchody, vybudována vodovodní přípojka a vodovod, zavedeno elektrické osvětlení, postavena dřevěná letní šatna, zděná šatna, zakoupeny branky na házenou, nářadí, postaveno jeviště pro pořádání divadel. (viz foto 9)

Rok 1932 se nesl ve znamení příprav na IX. všesokolský slet. Cvičenci i cvičitelé museli věnovat mnoho času a úsilí samotné sestavě, poté absolvovali okresní a župní nácviky. V květnu toho roku se předvedli na veřejném cvičení v obci, žáci, žákyně a dorostenci se účastnili župního sletu žactva a dorostu v Moravské Ostravě, 2 dorostenci se představili i na sletu dorostu v Praze. IX. všesokolský slet se konal ve dnech 3. – 6. července v Praze a z výškovického Sokola vystoupilo 8 mužů a 4 ženy.

V roce 1933 byl založen v rámci Sokola odbor házené, který byl v pozdějších letech přejmenován na cvičný oddíl házené.³¹ Oddíl sehrával utkání se soupeři z okolních jednot. Na tuto činnost zavzpomínal Karel Sýkora při 60. výročí založení jednoty takto: „*Když jsem přišel z vojny, založili jsme házenou. Byla to velká rána pro laťky v plotě. Hospodář Havlík Adolf nás honil, že to nebude pořád spravovat. Pamatuji se, jak při jednom zápasu Mokroš z Hrabůvky zlomil nohu Bohuši Husarovi. Mistři ČOS byl Svinov.*“³² (viz foto 11)

Významnou událostí bylo veřejné cvičení se slavností rozvinutí praporu, které se konalo dne 21. 7. 1935. Prapor daroval jednotě br. František Klapuch a stuhu br. Antonín Frank. Pro propagaci akce bylo zajištěno 25 ks plakátů, byla objednána hudba pana Mazurka ze Staré Bělé, bylo zajištěno občerstvení. V průvodu, který procházel vesnicí, byli muži, dorostenci a žáci v krojích,žačky, dorostenky a ženy. Z výškovické jednoty vystoupilo 19 mužů, 8 dorostenců a 27 žáků. U ženských složek cvičilo 21 žaček, 11 dorostenek a 6 žen z Výškovic. Na pořadu byla prostrná všech složek a žákovské hry. Průběh cvičení byl zdařilý.

³¹ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 2. Zápisová kniha z let 1928 – 1933*. nestránkováno.

³² Písemná vzpomínka Karla Sýkory k 60. výročí založení jednot ve Výškovicích.

Při veřejném cvičení konala dozor sestra Sapíková ze Zábřehu nad Odrou. Bohužel, počasí moc slavnosti nepřálo.³³ Vzhled praporu je popsán v kapitole 4. 2.

Sokolské hřiště se nacházelo v blízkosti řeky Odry, která se skoro pravidelně v jarním období a po prudkých deštích rozlévala do okolí. Členové pak museli vynakládat další náma-hu na odstranění způsobených škod a úpravu celého hřiště (např. r. 1935, 1938, 1939).³⁴

Vzhledem k politickému vývoji v sousedním Německu byl do cvičební činnosti Sokola zaveden branný výcvik. Členové se zúčastňovali branných cvičení v rámci jednoty, okrsku i župy. Např. 29. srpna 1936 se konalo noční cvičení 5. okrsku v lese Na Studni a zúčastnilo se jej 14 mužů a 3 dorostenci.

Celé období až po X. všesokolský slet bylo vyplněno úsilím, aby slet v očích celého světa vyzněl co nejlépe. V dubnu 1938 byl uspořádán na sokolském hřišti předsletový večer i pro širší veřejnost, na jehož programu byly ukázky sletových prostných mužů a žen a dorostenky zacvičily národní besedu. Dorost a žactvo se zúčastnilo župního sletu v Přívoze, na sletě dorostu v Praze cvičilo 6 dorostenců prostrná a 11 dorostenek prostrná. X. všesokolského sletu v Praze ve dnech 2. – 6. července 1938 se zúčastnilo 23 mužů, cvičilo 10 mužů prostrná, v průvodu nesli také svůj prapor. 6 žen cvičilo prostrná a sletový rej. (viz foto 13, 14) Organizaci sletu a výpravu výškovických Sokolů do Prahy měl na starosti br. Josef Husar.

Na podzim 1938 činnost v jednotě ochabla následkem mobilizace.³⁵

3.2.4. Pochmurná 40. léta

V letech 1940 – 1945 se tělovýchova v Protektorátu Čechy a Morava nerozvíjela. V dubnu 1940 byl rozpuštěn Sokol. Po celé republice byli zajišťováni funkcionáři tohoto tělocvičného spolku jako rukojmí. Z výškovické jednoty zatkli Bedřicha Adámka a Josefa Husara, po několika týdnech věznění je propustili. Majetek Sokola byl zabaven a nářadí dáno k dispozici Dělnické Tělovýchovné Jednotě (dále DTJ) ve Výškovicích. Ani toto opatření však aktivním cvičencům nevadilo. Kdo chtěl cvičit, mohl cvičit v DTJ, která působila až do konce roku 1943.³⁶ Toho využili dobří hráči házené Sokola, aby mohli dále hrát. Ostatní mládež se realizovala pořádáním cyklistických výletů do Beskyd, zejména na Hukvaldy či pěších

³³ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 3. Zápisová kniha z let 1934 – 1940*, nestránkováno.

³⁴ AMO, digitální badatelna, *Kronika a paměti obce Výškovice od roku 1923 popisuje řídící učitel Josef Král*.

³⁵ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 3. Zápisová kniha z let 1934 – 1940*, nestránkováno.

³⁶ AMO, digitální badatelna, *Kronika a paměti obce Výškovice od roku 1923 popisuje řídící učitel Josef Král*.

výletů do blízkého okolí. Hrál se odbíjená, sportovalo se v běhu, skoku a učilo se základům tenisu. Tato činnost však postupně zanikala, neboť mladí hoši i děvčata byli totálně nasazováni na práce do Říše. Ti, kteří zůstali doma, byli získáváni do Kuratoria – organizace, která měla českou mládež převychovat v duchu nacismu. Ve Výškovících však neuspěli.³⁷

Někteří členové Sokola se podíleli na ilegální činnosti proti okupantům. Byli zapojeni v odbojové organizaci „Obrana národa“. Gestapem byli pozatýkáni v r. 1941 a následně vyslýcháni, odsouzeni a odvezeni do koncentračních táborů v Mautthausenu, Dachau, Osvětimi, Breslau. Byli to např. Karel Nováček, Josef Husar, Antonín Frank, Václav Matěj, Bohuslav Matěj, aj. Pro vzpomínku na ty, kteří položili své životy za přesvědčení, věrnost národu a svobodu vybudovali spoluobčané ve Výškovících památník. (viz foto 16) Na počest některých byly také v roce 1967 pojmenovány ulice ve Výškovících (např. Husarova dříve Kozinova).³⁸

V roce 1944 aktivita upadla, jelikož před obyvateli vyvstávaly nové problémy s blížící se frontou. Po osvobození, závěrem r. 1945 obnovily tělocvičné spolky svou činnost. Ve výhodě byl Sokol, který cvičil v hostinci p. Viléma Honyše (dříve Jana Štýbra), protože sál hostince p. Františka Žáčka, kde cvičila DTJ, byl po bombardování Výškovic v troskách. Objevila se snaha o vytvoření společné tělovýchovy. Fungoval i výbor NTV (Národní tělovýchova), jehož členy byli většinou členové Sokola a dalších tělovýchovných jednot. (viz foto 17) Náčelníkem místní sjednocené NTV byl Karel Sýkora. Zdálo se, že dobrá věc ve smyslu spojení jednot se podaří. Ale přes mnoho nejednotných názorů na vyšších místech těchto orgánů ke sjednocení nedošlo.³⁹

Od začátku Sokoli pilně nacvičovali a již v prosinci 1945 se odehrála první tělocvičná besídka. V roce 1946 se uskutečnila řádná valná hromada, na níž byl zvolen výbor. Byl obnoven a doplněn inventář jednoty, došlo k úpravě hřiště, v jehož areálu byla postavena dřevěná šatna. Celá jednota se chystala k veřejnému vystoupení, které proběhlo 23. května 1948. Dosud žádné veřejné cvičení nemělo tak krásný a nadšený rámec, tak velký morální a finanční úspěch a odezvu u veřejnosti.⁴⁰ Vesnicí šel dlouhý průvod, v jehož čele nesli vlajkonoši československou vlajku, za nimi následovaly trojstupy žáků a žákyň se svými vedoucími včele, dorostenky, ženy a muži v sokolských krojích, hudba a mnoho lidí v občanském oděvu. V průvodu byly nesené sokolské prapory zúčastněných jednot z Výškovic, Zábřehu, Staré

³⁷ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *Kronika: Tělovýchova ve Výškovících*. nestránkováno.

³⁸ AMO, digitální badatelna, *Kronika a paměti obce Výškovice od roku 1923 popisuje řídící učitel Josef Král*.

³⁹ AMO, digitální badatelna, *Kronika a paměti obce Výškovice od roku 1923 popisuje řídící učitel Josef Král*.

⁴⁰ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *Kronika: Tělovýchova ve Výškovících*. nestránkováno.

Bělé a Vítkovic. Průvod se zastavil u památníků padlých spoluobčanů v 1. a 2. sv. válce a pokračoval na hřiště. Všichni se seřadili na hřišti a sledovali vyvěšení československé vlajky, potom byl pronesen slavnostní proslov. Následoval cvičební program, v němž se představili cvičenci všech čtyř jednot. Na programu byla prostná všech složek a dvě družstva mužů cvičila na nářadí.⁴¹ (viz foto 18 – 27)

Příprava na XI. všesokolský slet v roce 1948 byla aktivní a snahou cvičenců bylo obstát co nejlépe. O počtu účastníků z Výškovic se nedochovala žádná písemná zpráva, ale podle vzpomínek pamětníků jich bylo asi 33.⁴² K výrazným osobnostem, které se účastnily tohoto podniku po oba dva sletové týdny, 1. týden dorost, 2. týden dospělí, byl br. Vladimír Vichnar.

V závěru 40. let ochabla činnost jednoty na minimum. Několik zkušených cvičitelů a členů výboru zanechalo činnosti v důsledku probíhajících změn ve společnosti. Vývoj jednoty se začínal ubírat novým směrem, což už nebylo předmětem mého zájmu.

⁴¹ Soukromý fotoarchiv pana Vlastimila Adámka, *Veřejné cvičení Sokola Výškovice dne 23. května 1948*.

⁴² Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *Kronika: Tělovýchova ve Výškovicích*. nestránkováno.

4. PŘED A ZA OBJEKTIVEM

Veřejné cvičení k oslavě 10. výročí vzniku jednoty se konalo 21. července 1929. Pro propagaci této akce byly pořízeny plakáty od firmy Richter z Příbora. Vstupné činilo 4 Kč⁴³. Členové výboru zajistili občerstvení – pivo, limonádu, uzenky, koláče. V průvodu, který procházel vesnicí, bylo 32 žáků, 15 dorostenců a 41 mužů v krojích a mimo to velký počet mužů v občanském oděvu. Dále 17 krojovaných žen, 22 žaček a 3 dorostenky. Na programu byl slavnostní proslov, hudební pořad se zpěvy, které nacvičil br. Václav Matěj a tělocvičný pořad. Z výškovické jednoty na něm cvičilo 14 žáků, 12 dorostenců a 17 mužů, 6 žen a 6 žaček. Vypomáhali také cvičenci ze Staré Bělé. Podle hodnocení okrskového dozorce dopadlo veřejné cvičení dobře. Po cvičení se nechala celá jednota fotografovat.⁴⁴

Za objektivem stál s největší pravděpodobností pan Rudolf Goláb, jehož si bratři pozvali k tomuto účelu. Fotograf skupinu 91 osob uspořádal do šesti řad. Již na první pohled je patrné, že jednotliví příslušníci jsou seřazeni dle svého věku a postavení v Sokole. První a druhou řadu tvoří děvčátka a kluci školního věku. Děvčata jsou oděna do světlých košilek s tmavými lemy kolem rukávů a výstřihu. Spodní část těla jim zakrývá černá sukénka. Hoši - Sokoláci na sobě mají tmavé košile s dlouhými rukávy, na hlavách mají nasazeny tmavé čapky. Zatím co děvčka sedí na holé zemi na trávě, osazenstvo třetí řady je usazeno na lavičkách. Je patrné, že tato linie není pouze pánskou, sedí v ní tři ženy ve cvičebních úborech. Jejich úbor se skládá z lehké, bílé halenky, kolem krku vyšívané, po případně i z bílého kabátku lemovaného tmavou stuhou. Na hlavě pak mají uvázané šátky. Pánové ve středu řady mají na sobě sokolské kroje - přes rameno mají přehozenou kajdu, která drží pomocí kroucených šňůrek. Úbor je jinak stejný jako mají sokoláci, pouze s rozdílem velikosti, na čepicích pak mají sokolí pírk. Po obou stranách řady uzavírají muži v černých teplácích, bílých nátělnících a dávají tak na obdiv své vypracované svaly. Na hlavách mají rovněž čapky s pírk. Muži a dorostenci tvoří řadu čtvrtou. Dorostenci se vyznačují nezahalenou vrchní částí těla, stojí po dvou z každé strany. Uprostřed této řady a zároveň v centru celé skupiny stojí 5 mužů v sokolských krojích, jedná se o činovníky jednoty. Pátá řada je smíšená. Dominují dorostenky a dále jsou zde dvě matky s dětmi, dorostenci a činovníci. V poslední páté řadě stojí muži staršího věku v civilních oblecích a tři ženy rovněž v civilních šatech. Na pozadí jsou vzrostlé listnáče. Vezmeme-li si na pomoc lupu, objevíme vlevo dále za skupinou přihlížející dva mu-

⁴³ Koruna československá.

⁴⁴ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – I. Zápisová kniha z let 1919 – 1927*. nestránkováno.

že a opodál sedící ženu. Ve stejný den se nechaly zvěčnit i skupinky cvičenců – dorostenek a dorostenců. (viz foto 1 -3) S pomocí pamětníků se nám zatím podařilo rozpoznat některé z členů jednoty.

Foto 1: Tělovýchovná jednota Sokol Výchovice v r. 1929⁴⁵

První řada zleva: 9. p. Sýkorová, 10. Franková Marie, 14. Adámková Jarmila, 15. Adámková Zdeňka

Třetí řada zleva: 1. Hlavatý Josef, 5. Šeděnka František, 6. Matějová Marie, 7. Husar Josef, 8. Štýbrová Marie, 9. Adámek Adolf, 10. Nováček Karel, 16. Jakubek Leopold, 17. Staněk Vladimír.

Čtvrtá řada zleva: 1. Štýber Richard, 2. Sýkora Karel, 4. Hlavenka Vojtěch, 6. Havlík Adolf, 7. Srkala Ferdinand, 9. Adámek Vincent, 10. Adámek Bedřich, 13. Nováček Josef, 14. Adámek Bedřich jr., 15. Havlík Vlastimil.

Pátá řada zleva: 5. Štýbrová Anna, 6. Štýbrová Ludmila, 7. Matějová Zdenka, 9. Franková Štěpánka s dcerou Drahuškou, 10. p. Hlavatá, 12. Štýber Jan, 13. Matěj Robert, 14. Husar Bohumil

Šestá řada zleva: 2. Nováček Josef, 3. Štýber Vojtěch, 5. Staněk Miloš, 7. Malíková Milada, 8. Malíková Johana, 9. Malík Jaroslav, 10. Ulman Antonín, 11. Matěj Josef

⁴⁵ Soukromý fotoarchiv pana Zdeňka Kociána.

4.1. SOKOLSKÝ KROJ

Členové jednoty nosili při veřejném vystupování stejnokroj a odznak, který bez dovození výboru nesměli užívat. O nošení stejnokroje musela jednota oslovit c. a k. místodržitelství v Brně, později policejní komisařství. Za žádost musela jednota zaplatit kolek v patřičné hodnotě.

Sokolský kraj se skládal z těchto částí: z černé čepice, na níž byla červená kokarda⁴⁶ s monogramem a s 16 cm dlouhým pírkiem, upevněným nad levým okem.⁴⁷ Kajda a spodky byly ze stejné hnědé vlněné látky. Kajda měla živůtek a šňůrky, na přední části bylo 13 knoflíků a šňůrek. Kolem krku byla jednoduchá šňůra. Rukávy měly jednoduchý střih, se 4 knoflíčky a šňůrkou na svrchní části. Na předním dílu zevnitř u boků byly 2 kapsy bez chlopní, náprsní kapsy zevnitř nebyly. Na levé straně prsou byla přišita páska z látky červeno-bílé označující sídlo jednoty. Délka pásky byla 7 cm, výška 2 cm. Kalhoty čili spodky byly u kolenou širší, přesahovaly 4 cm přes holeně. Řemen do kalhot byl černý lakovaný s kovovým monogramem uprostřed. Košile měla červenou barvu, byla obyčejného střihu se stojatým bílým límcem. Ten byl nízký a bez ohnutých špiček. Knoflíky na prsou byly potaženy košilovou látkou. Kravata se nenosila. Boty byly lehké z obyčejné kůže, ne příliš vysoké, do nich se kalhoty zastrčily. Pláště, tzv. haveloky, měly tmavou barvu, délky takové, že měly být vidět polovice vysokých bot.⁴⁸ (viz foto 28 – 31)

Zdali sokolové kraj rádi nosili či nikoliv se můžeme domnívat podle zpráv v zápisových knihách. Osobně se o tom však již nepřesvědčíme. Např. na výborové schůzi 6. července 1930 si náčelník postěžoval, že „*župního zájezdu do Kateřinek se v kroji nikdo nezúčastnil, zatímco v občanském obleku tam bylo bratří několik. Z dorostu rovněž nikdo, ačkoliv by měli cestu hrazenou.*“ A povzdechl si „*proč tak nerad někdo obléká sokolský kraj?*“.⁴⁹ Před veřejnými akcemi bylo členstvo nabádáno k účasti v sokolském kroji. Např. na výborové schůzi 2. května 1936 informoval jednatel jednoty, že 10. května se koná branný sraz všech spolků v Moravské Ostravě a zdůraznil, že „*úcast členstva a dorostu v krajích je povinná*“.⁵⁰

⁴⁶ Růžice ze stužek připínána na oděv jako ozdoba nebo odznak.

⁴⁷ ZAO, f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Tělocvičná jednota „Sokol“ z let 1903 - 1926, *Stanovy Tělocvičné jednoty SOKOL ve Staré Bělé a na Moravě*, sign. 424, k. č. 1001.

⁴⁸ ZAO, f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Sokolská župa Moravsko-slezská z let 1897 – 1925, *Žádost o povolení nošení stejnokroje*, sign. 235/1, k. č. 953.

⁴⁹ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 2. Zápisová kniha z let 1928 – 1933*, nestránkováno.

⁵⁰ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 3. Zápisová kniha z let 1934 – 1940*, nestránkováno.

4.2. PRAPOR TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY SOKOL VÝŠKOVICE

Na lícové straně je v centrální části vyší znak sokola, nad ním se nachází nápis Tělocvičná jednota a pod ním Výškovice. Ve čtyřech rozích je vyší květinový motiv. Podklad je světlý, lem je tvořen střídajícími se světlými a tmavými trojúhelníky. Rubová strana praporu je tmavá. V centrální části je umístěn sokol s rozepjatými křídly, v pařátech držící činku. Pod ním je nápis „Bratrstvím k obrodě lidstva“. Lem je stejný jako na lící straně. Prapor je připevněn k žerdi, která je zakončena soškou sokola s křídly u těla. Kolem žerdi pod sokolem je připevněna stuha v barvách trikolory a na ní je vyšito motto: „Jedinec nic nezmuže, celek vše.“⁵¹ (viz foto 12)

4.3. SCHŮZOVNÍ ČINNOST

Výborové schůze se konaly 1x měsíčně a obvykle měly jednotný charakter. Schůzi zahajoval bratr starosta, byl přečten zápis předchozí výborové schůze a ten byl vesměs schválen. Následovala zpráva jednatele, který informoval o korespondenci došlé a odeslané. Poté vystoupil pokladník se shrnutím příjmů a výdajů jednoty. Následovala zpráva vzdělavatele, který promluvil o vzdělávání činovníků, cvičitelů a členů. Např. na schůzi 19. 6. 1922 oznámil, že „v měsíci květnu pořádána byla osvětová škola v jednotě. Prospěch její: nejlepší dorostenky, nejhorší dorost, dostateční byli muži, až na jednoho člena cvičitelského sboru, který takřka odepřel s posměchem otázky jemu kladené“.⁵² Náčelník pak podával přehled o početním stavu mužstva a dorostu – kolik členů bylo zařazeno, kolik cvičebních hodin se konalo, jaká byla celková a jaká průměrná účast na cvičebních hodinách. Na každé schůzi se hlasovalo o přijímání či nepřijímání nových členů. Např. v zápise z výborové schůze ze dne 13. 3. 1922 stojí zmínka o tom, že „členové jsou přijati na dobu zkušební ½ roku dle zásadního usnesení ČOS. Z dorostu přestup je možný po ukončení věku 18 let a dobrozdání náčelníka.“⁵³ Všechny zprávy musely být výborem schváleny.

Poté probíhala volná diskuze, v níž zaznívaly nejružnější návrhy. V zápise z 27. ledna 1920 se dočítáme o tom, že „bratr Jan Štýber daroval pokladní knihu odboru tělocvičné jednoty Sokol ve Výškovicích v ceně 25 korun“⁵⁴. Také je zaznamenán požadavek na zakoupení žíněnky a skokových stojanů, přečten inzerát sokolského věstníku s nabídkou látky na slav-

⁵¹ Soukromý fotoarchiv paní Svatavy Nováčkové, *Prapor jednoty*.

⁵² Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 1. Zápisová kniha z let 1919 – 1927*, nestránkováno.

⁵³ ZAO, f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Tělocvičná jednota „Sokol“ z let 1903 – 1926, *Stanovy Tělocvičné jednoty SOKOL ve Staré Bělé a na Moravě*, sign. 424, k. č. 1001.

⁵⁴ Tamtéž.

nostní obleky a plátna na cvičební úbory pro dorost. Následně se výbor domluvil na objednání 10 plátěných úborů. A „jelikož byl čas pokročilý, ponecháno bylo pro příští výborovou schůzi pojednání o úpravě poplatku br. Janu Štýbrovi za místnost a světla“⁵⁵.

Z dalších zápisů mě zaujaly zvláště tyto:

- 6. 3. 1921 „Br. Adolf Adámek navrhuje, by pořízena byla lékárnička se všemi potřebami.“⁵⁶
- 27. 11. 1921 „Br. Josef Husar navrhuje zakoupení knihy pro kroniku a sám se nabízí kroniku tu sestaviti a zapsati.“⁵⁷
- 12. 8. 1923 „Bratr vzdělavatel poukazuje, že činnost vzdělávací je v úpadku a vybízí bratry ze vzdělávacího sboru, aby svoji povinnost konali. Sestra náčelní si stěžuje na dorostenky a žádá, aby se jim domluvilo.“⁵⁸

Schůze bývala ukončena pozdravem. Zaznívalo např. „Bratři, nyní každý na svém místě stůj!“ nebo „Pracuj každý s chutí usilovnou, na národa roli dědičné“ či „Necht' roste a mohutní idea naší samostatnosti a vtěluje se v život – sebeobětováním!“ či nejčastěji bratrským pozdravem „Na zdar!“⁵⁹ Vše včetně jmenovitě zapsaných účastníků bylo zapisovatelem zaznamenáno do knihy zápisů.

Členské schůze se konaly dle potřeby za účasti většího počtu členů. Dělo se tak např. v případě organizací veřejných cvičení v obci, příprav akademií, plesů, příprav na slety, ale také byla prováděna vzdělávací činnost či řešeny návrhy, které vyžadovaly souhlas členů jednoty. Např. 13. března 1922 využil br. Bohumil Ranocha členské schůze ke zjištění vzdělanosti členů jednoty. „Br. vzdělavatel zahájil malý ideový závod mezi členy, ve kterém sám dává otázky. Po pestrém a skvělém jeho půlhodinovém podniku bylo zřít nedostatky v mysli bratří mnohá.“ Nebo 30. dubna 1922 byli členové informováni o „novém, právě se zrodilém soupeři v naší vesnici – Orlu – což nás nutí, abychom se pevněji semkli v jeden nerozborný šik“. V dalším jejím průběhu měl br. náčelník přednášku na téma život br. Jindřicha Fügnera a br. vzdělavatel vysvětlil přítomným účel tykání a vybídl je, aby si mezi sebou tykali. Br.

⁵⁵ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 1. Zápisová kniha z let 1919 – 1927*, nestránkováno.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

starosta žádal souhlas členstva k zakoupení hektografu⁶⁰ a bylo usneseno, aby každý člen přispěl na jeho zakoupení částkou 1 Kč.⁶¹

Jednou ročně, vždy v lednu, se konala valná hromada jednoty, která musela být řádně ohlášena nadřízeným orgánům.⁶² (viz foto 6) Členové volili činovníky pro příští rok, byli informováni o hospodaření své jednoty, byl jim podán přehled o počtech cvičenců a cvičebních hodinách, byla shrnuta adakemijní a vzdělávací činnost a v rámci volných návrhů byly předávány informace týkající se každého člena. Např. 2. ledna 1921 navrhl br. Bedřich Adámek, aby si každý nechal zhotovit podobenku na legitimaci, jinak nesmí nosit sokolský odznak. Br. Josef Husar zase navrhl zvýšení členského příspěvku na 1 Kč měsíčně.

4.4. TĚLOCVIČNÁ ČINNOST

Pro výkon tělocvičné činnosti ve Výškovcích bylo nutné pořídit cvičební nářadí. Do začátku pomohla mateřská jednota ze Staré Bělé darem starších bradel a kompletní hrazdy.⁶³ Z prvních příjmů byly pořízeny žíněnky, skokové stojany, činky, aj. Postupně, dle finančních možností jednoty bylo pořizováno další nářadí a náčiní.

Cvičební činnost byla podle vedených statistik konána 2x až 3x týdně. Byla evidována úhrnná návštěvnost cvičenců, skutečnost a průměr cvičenců v jedné hodině a skutečnost a průměr hodin v jednom měsíci. Přehled mužských složek měl na starosti náčelník, přehled o cvičení žen náčelnice.

Jedenkrát v roce pořádala jednota veřejné cvičení, bývalo většinou v létě na letním cvičišti. Před konáním veřejného cvičení musela jednota zaslat žádost o povolení akce Policejnímu ředitelství v Moravské Ostravě. V ní informovala orgán o termínu a místě konání, začátku akce, šel-li průvod, tak odkud vychází a kam, případně jaká hudba jej doprovází. Informovala o plánovaném začátku cvičení, vstupném na akci a případně uskutečnění další zábavy. Žádost musela být podepsána jednatelem a starostou, opatřena razítkem jednoty a kolkem v patřičné hodnotě. Policejní ředitelství pak reagovalo Výměrem, v němž byla akce

⁶⁰ Přístroj na tisk bez použití lisu.

⁶¹ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – 1. Zápisová kniha z let 1919 – 1927*, nestránkováno.

⁶² ZAO, f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Tělocvičná jednota „Sokol“ z let 1903 – 1926, *Stanovy Tělocvičné jednoty SOKOL ve Staré Bělé a na Moravě*, sign. 424, k. č. 1001.

⁶³ Archiv Tělovýchovné jednoty Stará Bělá, ANDRÝSEK, Adolf. SÝKORA, Petr. *Pamětní kniha: Kronika tělocvičné jednoty „Sokol“ Stará Bělá I. díl*.

povolena a jednotě byla vyměřena peněžní dávka a byla také upozorněna na nutnost odvodu daní ze vstupného a z prodeje.⁶⁴

4.5. AKADEMIJNÍ ČINNOST

V rámci akademijní činnosti byla pořádána divadelní představení, akademie, plesy, taneční zábavy, besedy. Divadelní činnost byla nákladná z hlediska pořizování národních krojů z půjčoven. Proto byla v r. 1906 na návrh starobělské jednoty za přispění čtenářských spolků z Výškovic a Nové Bělé zřízena společná šatna. Kroje se pak půjčovaly i jiným spolkům za poplatek.⁶⁵ V průběhu let si jednota opět podle finančních možností doplňovala kroje, cvičební úbory, kostýmy, líčidla aj. Důležitou roli měl bratr režisér, který se k této činnosti musel vzdělávat. (viz foto 32 - 34)

Připravovala-li jednota akci, která byla provozována v uzavřené místnosti, převážně v hostinci, postupovala žádost opět policejnímu ředitelství. Tím byla navíc upozorněna, aby dohlížela na bezpečnost v průběhu celého jejího konání a neopomněla možná rizika spojená s jejím pořádáním.⁶⁶

4.6. VÝCHOVNÁ ČINNOST

Vzdělávací činnost zahrnovala přednášky a proslovy na různá témata. Např. při založení pobočky ve Výškovicích přednášel župní jednatel Josef Hrbáč. Přednášky byly vedeny v rámci jednoty, ty si připravovali sami výškovičtí Sokoli (např. Jihoslované a sokolství – br. Ranocha, Jindřich Fügner – br. Husar, Hospodářský vývoj Ostravska – br. Ranocha, aj.), ale i přednášky veřejné (např. Masaryk a jeho dílo, kterou přednesl br. Sýkora ze Staré Bělé). Jednota se činila i v konání proslovů. Tyto byly vedeny na témata sokolství, vlastenectví, zdravotnictví, přírody, mravů, aj. (viz foto 4)⁶⁷

4.7. OSOBNOSTI TJ SOKOL VÝŠKOVICE

Ti, kteří se věnovali nejen cvičební, ale i výborové činnosti se zasloužili velkou měrou o rozvoj sokolské jednoty ve Výškovicích. Činili tak ve svém volném čase zcela dobrovolně.

⁶⁴ ZAO, f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Tělocvičná jednota „Sokol“ z let 1932 – 1936, *Úřední korespondence*, sign. 1494, k. č. 1113.

⁶⁵ Archiv Tělovýchovné jednoty Stará Bělá, ANDRÝSEK, Adolf. SÝKORA, Petr. *Pamětní kniha: Kronika tělocvičné jednoty „Sokol“ Stará Bělá I. díl.*

⁶⁶ ZAO, f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, Spolkové spisy Tělocvičná jednota „Sokol“ z let 1932 – 1936, *Úřední korespondence*, sign. 1494, k. č. 1113.

⁶⁷ Archiv Tělovýchovné jednoty Sokol Výškovice, *TJ Sokol Výškovice – I. Zápisová kniha z let 1919 – 1927.* nestránkováno.

Uvádím některé členy jednoty, o nichž jsem se z vyprávění jejich potomků dozvěděl pár informací.

Bedřich Adámek – výškovický rodák, povoláním obchodník, bydlel na čísle 62, aktivně cvičil již v Sokole Stará Bělá, patřil k zakládajícím členům výškovické pobočky Sokola a rovněž k zakládajícím členům samostatné Tělocvičné jednoty Sokol Výškovice. Po dlouhá léta vykonával funkci starosty, v dalších letech působil ve výboru jednoty, režijně se podílel na divadelních představeních jednoty. Ve vzpomínkách vnuka Miroslava se vybavuje dědečkova procedura oblékání sokolského kroje, po níž si zapálil viržinko a odcházel mezi Sokoly.⁶⁸

Josef Husar – výškovický rodák, bydlel na čísle 42, později na 81, pracoval jako hutní dozorce ve Vítkovických železárnách. Již jako mladistvý se jako cvičenec a podporovatel myšlenky Sokola zapojil do dění v Sokole. Byl jedním ze zakladatelů výškovického Sokola. Několikrát byl zvolen jeho starostou, několikrát byl místostarostou, náčelníkem a působil i v jiných funkcích. Organizoval veřejná vystoupení, župní slety. Za ilegální činnost v době Protektorátu Čechy a Morava byl zatčen a umučen v koncentračním táboře Osvětim.⁶⁹

Adolf Adámek – výškovický rodák, bratr Bedřicha Adámka, byl jedním ze zakládajících členů výškovické pobočky Sokola, při první volbě výboru byl zvolen jednatelem. Rovněž patřil k zakládajícím členům samostatné Tělocvičné jednoty Sokol Výškovice, po dlouhá léta působil ve výboru jednoty v různých funkcích, několikrát byl zvolen starostou, aktivně cvičil.⁷⁰

Josef Matěj – výškovický rodák, rolník, bydlel na čísle 4. V mládí cvičil v Sokole Stará Bělá, patřil k zakládajícím členům výškovické pobočky Sokola, na první valné schůzi byl zvolen místostarostou. Z jednoty na několik let vystoupil, možná z nedostatku času (byl členem samosprávy obce), ale později do ní zase vstoupil. Ke cvičení v místním Sokole vedl své děti – dcery Marii, Františku, Zdenku a syna Bohuslava. Všechny dcery se v několika letech vystřídaly na pozici náčelnice, samy cvičily, vedly žáčky a dorostenky, účastnily se všesokolských sletů v Praze.

⁶⁸ Rozhovor s potomky - Radim a Miroslav Adámkovi, 31. ledna 2015.

⁶⁹ Písemná vzpomínka p. Marie Kudělkové.

⁷⁰ Rozhovor s potomky - Radim a Miroslav Adámkovi, 31. ledna 2015.

Bohuslav Matěj – syn Josefa Matěje byl mým pradědečkem. Cvičil v řadách dorostenců a pak byl přijat mezi řádné členy. Aktivně cvičil, zúčastnil se několika všesokolských sletů a ve 30. letech působil ve výboru jako knihovník a archivář. Ve 40. letech byl zatčen Gestapem za odboj proti fašismu a odsouzen k výkonu trestu do koncentračních táborů v Mauthausenu a Dachau. Domů se vrátil s podlomeným zdravím, nicméně se činnosti v Sokole nadále věnoval.⁷¹

Karel Nováček – výškovický rodák, úředník, cvičil v řadách dorostenců a posléze se stal řádným členem Sokola. Byl velmi aktivní - působil jako cvičitel, celkem 8x byl zvolen náčelníkem, byl členem výboru jednoty v různých funkcích. V době protektorátu byl členem ilegální organizace Obrana národa – skupina pplk. Edmunda Klímka.⁷² Za tuto činnost byl zatčen a v r. 1942 byl Gestapem umučen. Obdržel Čs. válečný kříž in memoriam.⁷³

Karel Sýkora – výškovický rodák, cvičil v řadách dorostenců a pak byl přijat za řádného člena, působil jako cvičitel, v r. 1936 byl zvolen náčelníkem a tuto funkci vykonával i ve 40. letech. Účastnil se všesokolských sletů v Praze. Také pracoval ve výboru Moravskoslezské župy, ve které se připravovali v r. 1948 na XI. všesokolský slet v Praze.

Vladimír Vichnar – zábřežský rodák, cvičil v jednotě Zábřeh nad Odrou, po sňatku s Jarmilou Štýbrovou, rodačkou z Výškovic, žili ve Výškovicích. Zde vstoupil do řad místního Sokola, kde sám cvičil a byl také cvičitelem. Společně s manželkou Jarmilou byli mezi výškovickými Sokoly, kteří se účastnili v Praze XI. všesokolského sletu. Kráčeli ve slavnostním průvodu a aktivně na něm cvičili. Ze vzpomínek jejich dcery Šárky jsem se dozvěděl, že po návratu ze zmíněného sletu našel pan Vichnar na svém pracovním stole v zaměstnání oznámení, v němž stálo, že dobrovolně nastoupí na 3 měsíce k výkonu manuální práce do Dolu Jeremenko v Ostravě-Vítkovicích.⁷⁴ Byl to snad trest za to, že se sletu zúčastnil?

4.8. RUDOL GOLÁB – FOTOGRAF

Rudolf Goláb se narodil 16. listopadu 1900.⁷⁵ Jeho otec Jan pocházel z polské Haliče, matka Marie, roz. Jaskulová pocházela ze Zábřehu nad Odrou. Rudolf se jím narodil jako

⁷¹ Rozhovory s potomky dětí Josefa Matěje – Zdeněk Kocián, 17. ledna 2015, Jaroslava Jachanová 8. února 2015, Jarmila Žídková, 14. ledna 2015.

⁷² STOLARÍK, Ivo. *Patřili k prvním: Komentované dokumenty a vzpomínky k činnosti Obrany národa na Ostravsku*. 1. vydání. Ostrava: Ostravské nakladatelství, 1994. s. 48, 50, 149. ISBN 80-85859-00-9.

⁷³ Rozhovor s pamětnicí Svatavou Nováčkovou, 8. února 2015.

⁷⁴ Písemné svědectví dcery Šárky Vichnarové ze dne 4. února 2015.

⁷⁵ AMO, f. Inventář Okresní úřad Mor. Ostrava, *Sčítací operáty z roku 1900*, k. č. 79, č. p. 101 – 180.

třetí potomek z osmi a prožil dětství v Zábřehu nad Odrou. Do rakousko-uherské armády narukoval 1. ledna 1918 a do 1. května 1918 vykonával vojenský výcvik. Od 1. května do konce války působil jako fotograf ve vojenském oddílu.⁷⁶

Život Rudolfa Golába byl spjat s fotografováním. Od 1. ledna 1921 provozoval fotografickou živnost na Ocelářské ulici č. 13 ve Vítkovicích. Provozoval portrétní a veškeré jiné druhy fotografické živnosti a nabízel „fotografování do domů při snížených cenách, též do vzdálených míst.“ Možná proto si jej různé spolky objednávaly k fotografování svých podniků.⁷⁷ (viz foto 35)

V roce 1925 se však potýkal s problémy, když si chtěl zřídit pobočku v Přívoze na Táborské ulici č. 16. Ohlásil živnost a přiložil potřebné dokumenty – výuční list, tovaryšský list, 7 pracovních vysvědčení, potvrzení od Společenstva živností řemeslných v Moravské Ostravě o zaplacení inkorporačního poplatku 40 Kč a domovský list. Policejní ředitelství jeho živnost zapsalo v živnostenském rejstříku a pro vystavení živnostenského listu obeslalo Berní správu v Moravské Ostravě, Obchodní a živnostenskou komoru v Olomouci a Společenstvo fotografů v Přerově. Avšak Společenstvo fotografů v Přerově jeho žádosti nevyhovělo, neboť tovaryšský list mu nebyl vystaven v Přerově, ale v Moravské Ostravě, kde zkoušku složil a jeho dokumenty podle ověření nevykazovaly 3 letou pomocnickou praxi. Společenstvo proto navrhlo, aby zkoušku složil znovu na patřičném místě, což Goláb učinil. Tovaryšský list převzal 3. srpna 1925 a o 4 dny později obdržel i výuční list. Dne 1. září se Společenstvo fotografů v Přerově vyjádřilo, že k žádosti o vystavení živnostenskému listu nemá žádné další námítky. Živnostenský list získal až 9. září 1925. Další informace se mi o něm nepodařilo získat.

4.9. OBECENSTVO

Sokolská každoroční veřejná cvičení byla určena široké veřejnosti za účelem předvedení svého ročního cvičebního úsilí. Již dopředu bylo její uskutečnění oznamováno na plakátech, které zvaly obecnstvo k bohatému programu, jehož doprovodem bývaly sportovní zápasy (např. v házené), sportovní soutěže (např. cvičení na nářadí) a atrakce (např. Ruská kuželna, tombola). Samozřejmostí býval bohatý bufet a výčep k posilnění obecnstva. Akce bývala zakončena taneční zábavou. Stejným způsobem byla ohlašována divadelní představení,

⁷⁶ AMO, f. Okresní úřad Moravská Ostrava, *Rudolf Goláb, fotograf, Vítkovice – Přívoz, 1924 – 1926*, inv. č. 235, sign. 6b 62, k. č. 401.

⁷⁷ AMO, Okresní úřad Moravská Ostrava, *Indexy k živnostenským rejstříkům*, inv. č. 412.

loutková divadla, plesy, maškarní bály. Sokoli tímto způsobem chtěli zabavit obyvatelstvo Výškovic a přilehlých obcí a zároveň si vydělat finanční prostředky na svou další činnost.

Pořízená fotografie byla zřejmě určena k vystavení v čítárně jednoty a předpokládám, že si ji mohli zakoupit také všichni členové.

5. ZÁVĚR

V práci jsem nejprve zmínil podmínky vzniku Sokola, jeho vývoj a rozšiřování po českých zemích a postupné zakládání tělocvičných jednot Sokola na Ostravsku. V krátkosti jsem se věnoval jednotě Sokola ve Staré Bělé, v níž někteří občané Výškovic cvičili do doby založení své pobočky ve Výškovicích. Zaměřil jsem se na dobu založení Sokola ve Výškovicích v roce 1919, na dobu osamostatnění jednoty v roce 1923, zmínil jsem významné okamžiky v jejím životě, jako bylo např. slavnostní otevření Sokolovny ve Staré Bělé v roce 1923, veřejné cvičení s následným fotografováním v roce 1929, slavnostní rozvinutí praporu v roce 1935 a další. Na základě fotodokumentace jsem se snažil zachytit dojmy ze slavnostního průvodu a veřejného cvičení ve Výškovicích v roce 1948. Pomocí citací jsem chtěl vyvolat v čtenáři představu o tom, jak asi sokolské schůze probíhaly, co bylo předmětem jejich programu.

Vždycky jsem si myslel, že Sokol byl pouze tělovýchovnou organizací, že lidé v Sokole pouze cvičili. Při studiu tohoto tématu jsem zjistil, že tomu tak nebylo. Zcela jasně o činnosti Sokola hovoří jeho stanovy. Nejen cvičení v tělocvičnách, na veřejných cvičeních, sletech, ale také výchova a vzdělávání občanů, dětí, vyplňování tzv. volného času v dobách kdy neexistovala televize, pořádáním divadelních představení, společných výlety, ale i úcta k člověku a podpora chudých rodin, podpora nezaměstnaných členů jednoty, to vše patřilo k aktivitám Sokola. Od členů jednoty bylo požadováno dodržování pravidel – placení příspěvků, pravidelná účast na cvičeních, docházka členů výborů do schůzí a morální chování Sokolů na veřejnosti (např. „*Kritiku dává br. Ranocha o poznatcích z poslední schůze. Bratři místo účasti na schůzi hráli v karty a na mou výzvu neuposlechli vzdáliti se od nich. Chování naše na veřejnosti by mělo být upřímnější ke všem vrstvám a ne tak bezhlavé.*“).

Zpracování tématu bylo pro mne časově náročné vzhledem ke složitějšímu získávání pramenů. Pro jeho další hlubší rozbor bych doporučoval větší časový prostor. Jako poděkování těm, kteří zavzpomínali na své předky nebo mi poskytli fotografie, plánuji uskutečnění schůzky se vzpomínkovým programem, neboť jsem ve všech vzbudil touhu si tuto dobu připomenout, sejít se a vzájemně se o vzpomínky podělit.

PŘEHLED POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní prameny

1. Archiv města Ostravy

- f. Inventář Okresní úřad Mor. Ostrava, *Sčítací operáty z roku 1900*, k. č. 79, č. p. 101 – 180.
- f. Okresní úřad Moravská Ostrava, *Rudolf Goláb*, inv. č. 235, sign. 6b 62, k. č. 401.
- f. Okresní úřad Moravská Ostrava, *Indexy k živnostenským rejstříkům*, inv. č. 412.

Kronika a paměti obce Výškovice od roku 1923 popisuje řídící učitel Josef Král.

SÝKORA, Petr. *60 let tělovýchovy ve Staré Bělé*, sign. A 14282a.

SÝKORA, Petr. *TJ Sokol Stará Bělá 1903 – 1963*, sign. 18483.

fotoarchiv Vlastimila Adámka, Radima Adámka

fotoarchiv Jaroslavy Jachanové

fotoarchiv Zdeňka Kociána

fotoarchiv Svatavy Nováčkové

fotoarchiv Šárky Vichnarové

2. Zemský archiv v Opavě

- f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, *Spolkové spisy Tělocvičné jednoty „Sokol“ z let 1932 – 1936*, sign. 424, k. č. 1001.
- f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, *Spolkové spisy Sokolská župa Moravsko-slezská z let 1897 – 1925*, sign. 235/1, k. č. 953.
- f. Policejní ředitelství v Mor. Ostravě, *Spolkové spisy Tělocvičné jednoty „Sokol“ z let 1932 – 1936*, sign. 1494, k. č. 1113.

3. TJ Sokol Výškovice

Zápisové knihy 1, 2, 3.

Kronika: Tělovýchova ve Výškovicích.

4. TJ Sokol Stará Bělá

SÝKORA, Petr. *Památník Tělocvičné jednoty „Sokol“ ve St. Bělé, vydáný u příležitosti otevření sokolovny.*

ANDRÝSEK, Adolf. SÝKORA, Petr. *Pamětní kniha: Kronika TJ Sokol Stará Bělá I. díl.*

5. Soukromé archivy

pana Zdeňka Kociána – Tělovýchovná jednota Sokol Výškovice v r. 1929

paní Svatavy Nováčkové – Prapor jednoty

Rozhovory a písemné vzpomínky

Rozhovor se Zdeňkem Kociánem, 17. ledna 2015, doma.

Rozhovor s Radimem Adámkem a Miroslavem Adámkem, 31. ledna 2015, K Odře 4.

Rozhovor s Jaroslavou Jachanovou, 8. února 2015, restaurace Sport.

Rozhovor se Svatavou Nováčkovou, 8. února 2015, restaurace Sport.

Písemná vzpomínka p. Marie Kudělkové na Josefa Husara, 14. února 2015.

Písemné svědectví p. Šárky Vichnarové o rodičích Jarmile a Vladimíru Vichnarových, 4. února 2015.

Písemná vzpomínka Karla Sýkory k 60. výročí založení sokolské jednoty ve Výškovicích.

Literatura

STOLARÍK, Ivo. *Patřili k prvním: Komentované dokumenty a vzpomínky k činnosti Obrany národa na Ostravsku*. Ostrava: Ostravské nakladatelství, a. s., 1994. 185 s. ISBN 80-85859-00-9.

ŽIŽKA, Jiří. *Dějiny a současnost Sokola*. Praha: ČOS, 2005. 58 s., ISBN 80-86402-14-2.

Internetové zdroje

KOSTECKÝ, Ivo. *Sokolská župa Moravskoslezská* [online]. c2014 [cit. 10. dubna 2014]. Dostupné z <<http://www.mszupa.cz/>>.

KOSTECKÝ, Ivo. *T. J. Sokol Moravská Ostrava I* [online]. c2013 [cit. 27. ledna 2014]. Dostupné z <<http://www.sokol-ostrava.cz/cs/historie.html>>.

KOZÁKOVÁ, Zlata. *Česká Obec Sokolská, Založení Sokola* [online]. c2007. Dostupné z <<http://www.sokol.eu/zalozeni-sokola-DBAE>>.

PŘÍLOHA Č. 1 FOTODOKUMENTACE

- Foto 1: Tělovýchovná jednota Sokol Výškovice v r. 1929
- Foto 2: Dorostenci
- Foto 3: Dorostenky
- Foto 4: Výzva nováčkům
- Foto 5: Valná hromada 1919
- Foto 6: Zápis ze zápisové knihy
- Foto 7: Sokolovna ve Staré Bělé
- Foto 8: Přednes před sokolovnou
- Foto 9: Stavba zděné šatny
- Foto 10: Památník Světozora
- Foto 11: Družstvo házené
- Foto 12: Sokolské prapory
- Foto 13: X. slet
- Foto 14: Sletový průkaz
- Foto 15: Památník 1. světové války
- Foto 16: Památník 2. světové války
- Foto 17: NTV 1946
- Foto 18: Průvod s dětmi
- Foto 19: Zastavení u památníku
- Foto 20: Nástup mužů
- Foto 21: Cvičení mužů
- Foto 22: Cvičení mužů
- Foto 23: Nástup žen
- Foto 24: Na hřišti (1946)
- Foto 25: Muži se cvičebním náradí
- Foto 26 a Foto 27: Průvod
- Foto 28: Nošení kroje 1917
- Foto 29: Sokolské pásky
- Foto 30: Sokolský kroj
- Foto 31: Adámek Čeněk
- Foto 32: Divadelní spolek
- Foto 33: Žádost o povolení dětského divadelního představení
- Foto 34: Plakát
- Foto 35: Reklama na fotoateliér p. Golába

Foto 2: Dorostenci

Foto 3: Dorostenky

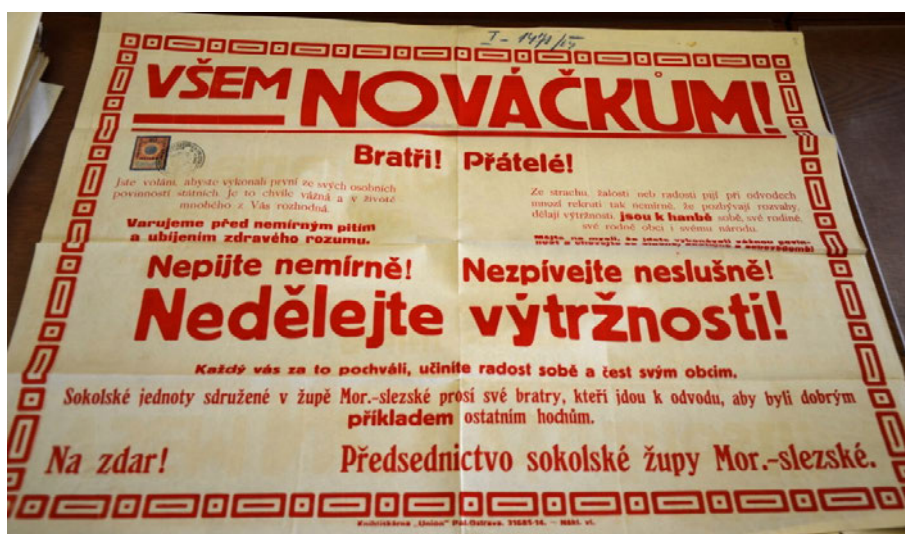

Foto 4: Výzva nováčkům

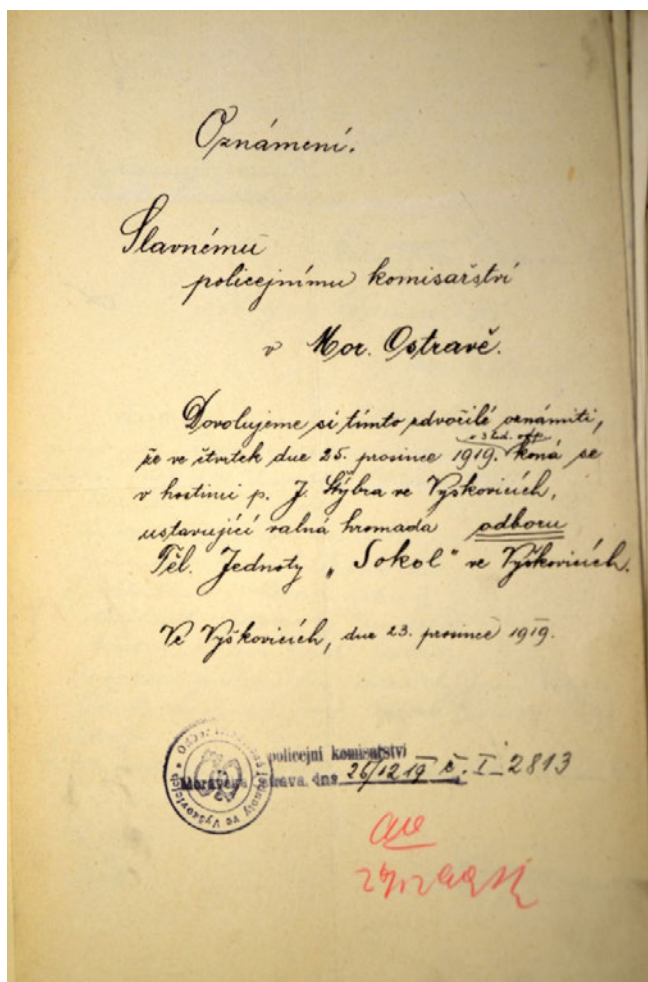

Foto 5: Valná hromada 1919

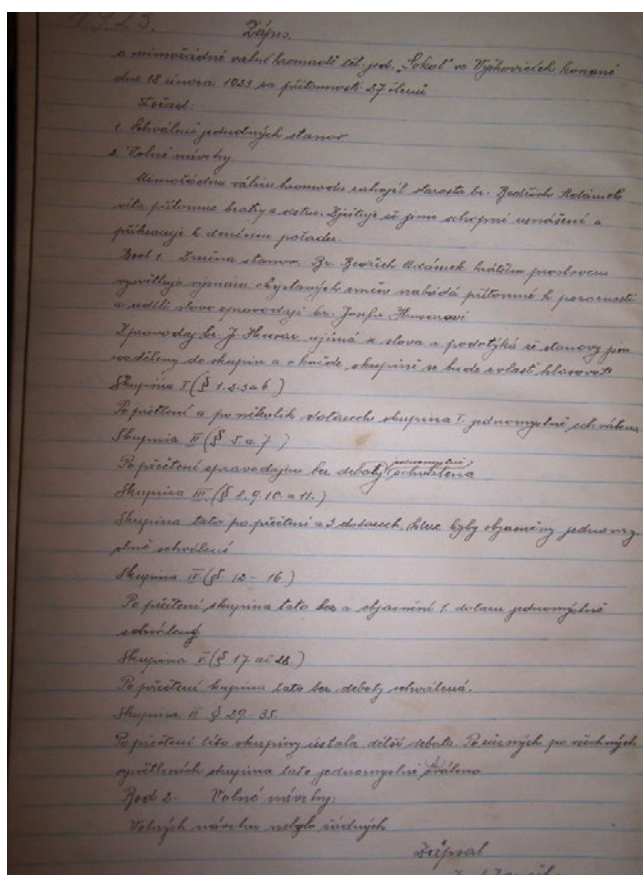

Foto 6: Zápis ze zápisové knihy

Foto 7: Sokolovna ve Staré Bělé

Foto 8: Přednes před sokolovnou

Foto 9: Stavba zděné šatny

Foto 10: Památník Světozora

Foto 11: Družstvo házené

Foto 12: Sokolské prapory

Foto 13: X. slet

**X. VŠESOKOLSKÝ SLET
V PRAZE 1938**

113.267 Čís. čl. k. *4101/30*

Bratr *Lukáš Karel J.*
Sestra

Z tělovíč. jednoty Sokol *Vškovice*

Sokolská župa *Mor. - slezská*

vyhověl(a) všem podmínkám sletové přípravy členstva podle usnesení výboru ČOS ze dne 23. května 1937 a má právo nositi členský odznak X. všesokolského sletu.

Za sletový výkonný výbor:

[Signature] jednatel. *[Signature]* předseda.

Podpis majitele *Lukáš Karel J.*

Sletový odznak je bez této průkazky neplatný. Tento průkaz předkládáte společně se svým členským průkazem.

Foto 14: Sletový průkaz

Foto 15: Památník 1. světové války

Foto 16: Památník 2. světové války

Foto 17: NTV 1946

Foto 18: Průvod s dětmi

Foto 19: Zastavení u památníku

Foto 20: Nástup mužů

Foto 21: Cvičení mužů

Foto 22: Cvičení mužů

Foto 23: Nástup žen

Foto 24: Na hřišti (1946)

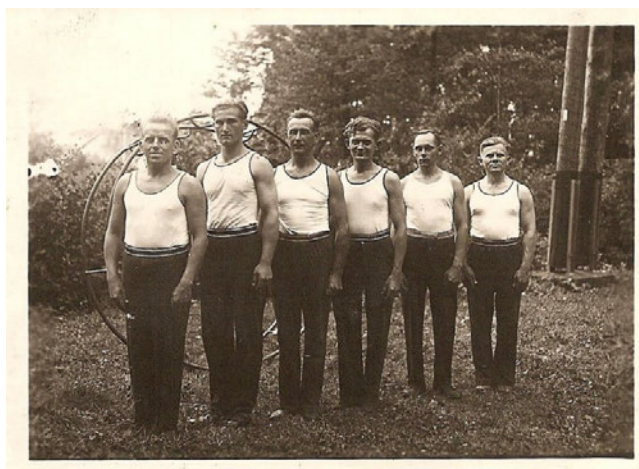

Foto 25: Muži se cvičebním nářadím

Foto 26 a Foto 27: Průvod

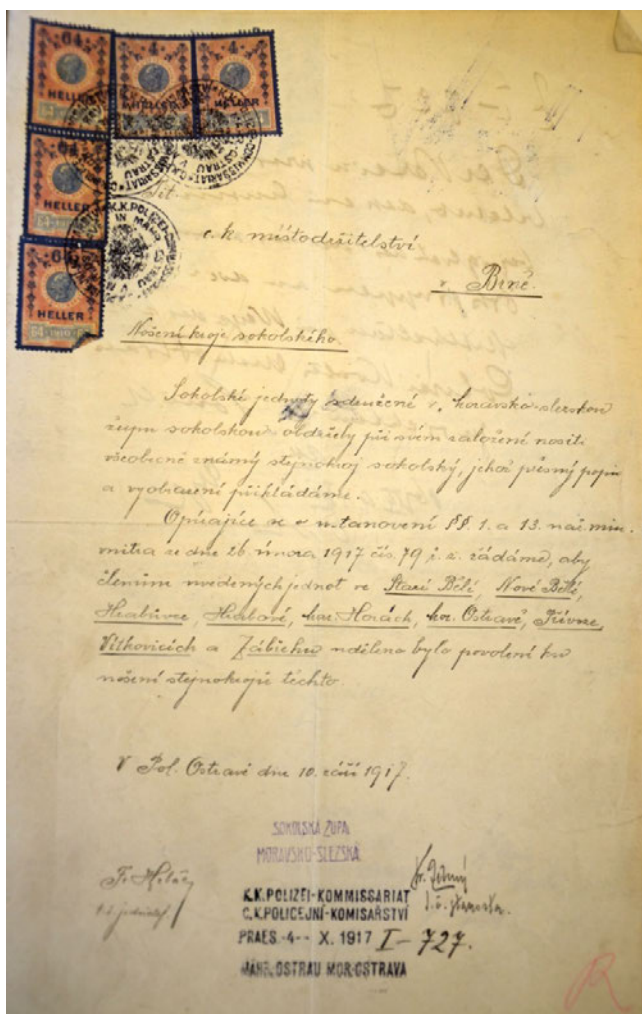

Foto 28: Nošení kroje 1917

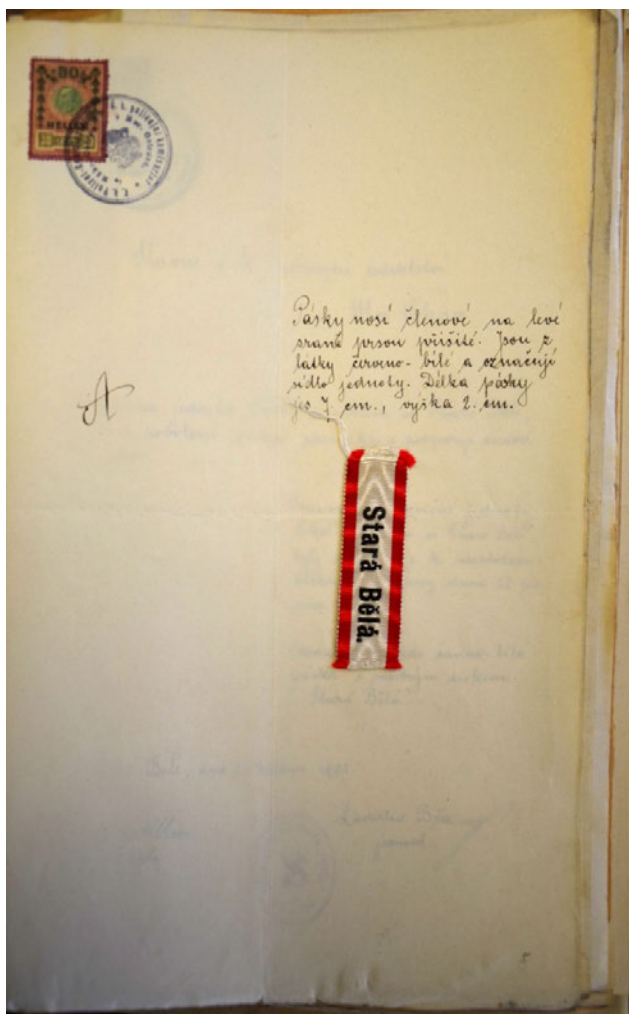

Foto 29: Sokolské pásky

Foto 30: Sokolský kroj

Foto 31: Adámek Čeněk

Foto 32: Divadelní spolek

Tělocvičná jednota
S o k o l
V ý š k o v i c e .

Žádost o povolení
dětského div.představení.

P o l i c e j n í ř e d i t e l s t v í

v M o r . O s t r a v ě .

Tělocvičná jednota Sokol ve Výškovcích žádá tímto o povolení
k pořádání dětského divadelního představení na dny 6.a 7.ledna 1934 v
sále hostince pana Honyše ve Výškovcích.

Sehrána bude žactvem Sokola ve Výškovcích pohádková divad.
hra ,, Zahraďa míru a lásky ,, /o 4 dějstvích / od Miloše Veselého.

Začátek obou představení o 15.hodině / konec asi o 18.hod./

Vstupné na představení pro mládež 6.ledna : Školní děti Kč 1,
dospělí Kč 2.

Vstupné na představení dne 7. ledna / pro dospělé / :
I.místo Kč 3 , II.místo Kč 2⁵⁰ , k stání 1⁵⁰.

Ve Výškovcích dne 28. prosince 1933.

Za :

Robert Kotalík
jednatel.

Josef Husar
starosta.

*Koták 8 Kč na povolení
přiložen.*

P. l i c e j n í ř e d i t e l s t v í v M . O s t r a v ě .

D n e : 1 . L E D . 1934 19...

WJ Kolky

Příloh číslo: II -

M. J. dle pol. 40/15 ko.

3/1 34
1494

*Prostřední policejní ředitelství
1934.*

13

Foto 33: Žádost o povolení dětského divadelního představení

Žactvo a dorost Sokola Výškovice
 sehraje
 v sobotu 6. ledna 1934 (sv. 3 kr.) pro mládež
 a v neděli 7. ledna 1934 pro dospělé v
 sále host. p. Honyše ve Výškovicích
 pohádku

ZAHRADA MÍRU A LÁSKY

Hra o 4 jednáních. Napsal Miloš Veselý.
 Začátek obou představení o 3. hod. odp.

Vstupné:
 V sobotu 6. ledna : Školní děti Kč 1, dospělí Kč 2
 V neděli 7. ledna : I. m. Kč 3 II. m. Kč 2.50
 k stání Kč 1.50

Uctivě zve
 Sokol.

Foto 34: Plakát

Foto-atelier
Rudolf Goláb,
 ve Vítkovicích
 Ocelářská ul. čís. 13.

*

Fotografování
 do domu při snížených cenách, též do
 vzdálenějších míst.

Továrna na nábytek
Jindřich Schnitzer,
 Ústředna M. Ostrava, Čř. 28. Hřina 6-8
 Továrna Mor. Ostrava, Zahradní ulice

Prodejny:

Žilina	Košice	M. Ostrava
Masarykova	Hlavná	Čř. 28. Hřina
Tel. 150	Tel. 720	Tel. 204

○ Továrna uměleckého nábytku. ○

Foto 35: Reklama na fotoateliér p. Golába